

Alte Drucke

**THESES || De Cœna Domini, || IVSSV REVEREN=||DI
COLLEGII THEOLOGICI, || PVBLICAE DISPVTATIONI PRO ||
impetranda Facultate, deinceps assumendi || per ...**

Harbart, Burchardus

Lipsiae, 1582

VD16 ZV 30877

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149667

THESES

De Cœna Domini,

IVSSV REVEREN-
DI COLLEGII THEOLOGICI,
PVBlicæ DISPUTATIONI PRO
impetranda Facultate, deinceps assumendi
per Dei gratiam titulum Doctoris in
Sacro studio (Licentiam vulgò
vocat)

Propositæ à

M. Burchardo Harbart Coni-
censi, S. Theologiæ Baccalaureo, &
eiusdem in Academia Lipsica publico
Professore.

Ad Diem XXIIII. & XXV. Septemb.

LIPSIÆ

IMPRIMEBAT GEORGIUS
DEFNERVS,

Anno

M. D. LXX XII.

1772

De Coena Domini

W. V. R. E. V. E. R. E. N. T.

THEOLOGICAL

DISCOURSE

ON THE

COENA DOMINI

DELIVERED

AT THE

UNIVERSITY OF

OXFORD

ON THE

21ST OF

JANUARY

1772

BY

M. D. A. T. T. O. R.

OF

THE

SACRED

MINISTRY

OF

THE

UNIVERSITY

OF

OXFORD

I.

Sicut homo duorum sensuum abusu, ad violandum diuini mandati præscriptum fuit adductus, auribus nimirum fraudes Diaboli hauriendo, & oculis vetiti fructus illecebras admittendo: Ita Deus ex immensa bonitate hunc lapsum corrigere cupiens, verbo utitur, quod per auditum in animum ingressum, nos de essentia & voluntate eius erudit: & testimonijs ac signis, quæ visu percepta confirmant, quicquid sua voce ad nos profert diuina Maiestas.

II.

Horum signorum quedam miracula dicuntur, quod, cum præter vsitatum naturæ cursum fiant, admiratione in animis hominum, causas illorum non assequentium, excitent: quæ verbo coniuncta illius veritatem & certitudinem confirmant, ut sunt fœcundatio steriliū & effatarum Genes. 18. 1. Sam. 1. Luc. 1. Solis motus inhibitus Iosu. 10. eiusdem regressus, 2. Reg. 20. mortuorum resuscitatio, &c. Quedam Sacramenta vocantur, quia promissionibus gratiæ addita, sunt sacræ rei sigilla, ut Circumcisio, Baptismus & Cæna Domini.

A 2

Quia

I I I.

Quia verò proximè ac secundum Euangelij prædicationem, nihil humano generi à Deo concessum est, aut salutaris, aut ad veram & efficacem animorum consolationem aptius, quàm quod Filius Dei mortem pro delictis nostris subiturus, in sacrosancta Cæna sua nobis legavit: Ideò de hoc Christi testamento, iuxta verba institutionis, breuem ac simplicem doctrinam proponemus.

I I I I.

Huius variae extant appellationes, partim ex sacris literis desumptæ, partim ab Ecclesia & pia vetustate usurpata. Nam 1. Christus Testamenti voce utitur Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Itemq; Paulus 1. Cor. 11. 2. Cæna Domini dicitur ibidem. 3. Poculum & mensa Domini 1. Cor. 10. 4. τῆς κοινῆς vocem subinnuere videtur Apostolus 1. Corinth. 11. cum inquit: κοινεσθῶμεν ὑμῶν ἢ τὸ αὐτὸ, ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Est enim hac orta à publica congregatione, in qua hoc Sacramentum administratur. 5. εὐχαριστία verbum ex eodem loco, ubi mortem Domini in Cæna usu annunciare iubemur, petitur. 6. τῆς ἀγάπης nomen inde ortum est: quòd hic recola-

tur memoria immensi amoris Christi, qui animam suam pro amicis dedit, Iohan. 15. Et quod nectatur charitatis vinculum inter eos, qui unum sunt corpus, quia de uno pane participant 1. Corinth. 10. Ideo³ Tertullianus huius vocis originem à charitate, quæ in egenos elargiendo elemosynas quondam fuit exercitata, deducit. 7. Hinc quoque Missa vocabulum usurpari ceptum in Ecclesia de hoc mysterio putatur: quod ~~non~~ Deut. 16. pro contributione legatur: quamvis quidam latinum esse autument. 8. Sacrificij vox usurpata est à veteribus in hac materia, non eo sensu, quod Christus aeterno Patri in Cæna offerri velit; sed quia in hoc Sacramento publica fiat mentio, unici illius propiciatorij Sacrificij, quod semel in ara crucis, per oblationem corporis sui, pro nobis peregit Saluator noster, Heb. 10.

V.

Ac instituisse Filium Dei Sacramentum Corporis & Sanguinis sui in Cæna, quam paulò ante agonem & mortem cum discipulis suis celebravit: testes sunt locupletes, omniq³ dubitatione maiores Apostoli & Euangelista, qui Spiritus sancti afflatu, doctrinam Euangelij literis com-

præhensam, ad posteritatem propagarunt, Mat-
theus 26. cap. suæ historiæ, Marc. 14. Luc. 22.
Et Paulus 1. Cor. 11.

V I.

Descriptionem illius ex verbis Institutionis
ab Ignatio concinnatam citat Theodoretus
Dialogo 3. in hanc sententiam: εὐχαριστία ἐστὶ
σᾶρξ ὁ σωτὴρ ὁ ἡμῶν ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἐξ ὑμῶν
παθὼσα, ὑὸς ἡρώδου ὁ σωτὴρ ἡγέρθη: Huius
mentem planissimè Reuerendus Pater D. Luthe-
rus sanctæ memoria reddidit hac παραφράσι:
Sacramentum altaris est verum Corpus & verus
Sanguis Domini nostri Iesu Christi, sub pane &
vino nobis Christianis ad manducandum & bi-
bendum, ab ipso Christo institutum.

V II.

Oportet in legitima eius administratione
tria concurrere: quorum primum est verborum
institutionis Christi recitatio, quàm vulgò con-
secrationem seu benedictionem vocant, ad
τῆς εὐλογίας vocē, qua Paulus 1. Cor. 10. vititur,
respicientes. Alterum sunt externa symbola, cum
quibus verum corpus & sanguinem suum nobis
exhibet Christus, Tertium est distributio, vsus
seu

ſeu manducatio, & recordatio beneficiorum Redemtoris noſtri.

VIII.

Autor huius myſterij Chriſtus eſt, qui neq; in omnia loca extenditur, neq; ex uno in alium deuehitur: ſed ad dexteram Patris ſedens, carnem ſuam & ſanguinem, verum cibum ac potum, Chriſtianis ſacra Cœna utentiſus, edendum ac bibendum impertit.

IX.

Id quod liquidò apparet ex deſcriptione huius teſtamenti, quæ fundamentum huius doctrine ſolidum continet. Nam Matthæus cap. 26. his utitur verbis, Veſcentibus eis accepit Ieſus panem, & cum egiſſet gratias, fregit, deditq; diſcipulis, & ait: Accipite & comedite, HOC EST CORPVS MEVM. Et accepto poculo, & gratijs actis dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim SANGVIS MEVS, qui eſt novi teſtamenti, qui pro multis effunditur, in remiſſionem peccatorum. Marci 14. talis deſcriptio extat. Et edentibus illis, ſumto Ieſus panem, cum gratias egiſſet, fregit & dedit illis ac dixit, Sumite, comedite: HOC EST CORPVS MEVM. Et accepto poculo, cum gratias egis-

set, dedit illis, & biberunt ex eo omnes, & dixit illis: **HIC EST SANGVIS MEVS** novi testamenti, qui pro multis effunditur. Lucas in hunc modum describit 22. cap. Et accepto pane cum gratias egisset, fregit ac dedit eis dicens: **HOC EST CORPVS MEVM**, quod pro vobis datur, hoc facite in mei recordationem. Similiter & poculum postquam cœnauit dicens: Hoc poculum nouum testamentū est **IN MEO SANGVINE**, qui pro vobis effunditur. Paulus 1. Cor. 11. tali verborum forma utitur, Dominus Iesus in ea nocte qua traditus est, accepit panem, & postquam gratias egisset, fregit ac dixit: Accipite, edite, **HOC EST CORPVS MEVM**, quod pro vobis frangitur, Hoc facite in mei commemorationem. Ad eundem modum & poculum peracta cœna, dicens: Hoc poculum nouum Testamentum est **in MEO SANGVINE**. Hoc facite, quotiescunq; biberitis in mei commemorationem.

X.

Cum autem Euangelistæ, in descriptione institutionis Cœnæ, verbis nonnihil varient: re autem unum & idem sentiant: hinc colligimus præsentiam corporis & sanguinis Christi in Cœ-

na, non nuda verborum recitatione, sed institutione, mandato & promissione Christi effici.

X I.

Interim tamen, verba ipsa in administratione testamenti Christi, nequaquam sunt pratermittenda: sed clara voce lingua vernacula recitanda, ut populus doceatur, Christum semel instituisse corpus suum cum pane edendum, & sanguinem suum cum vino bibendum: atq; Christi mandato, & institutione, quæ adhuc viget, suamq; vim habet, nitens, ad huius mysterij fruitionem accedat, certò statuendo, se vero Christi corpore ac sanguine ad æternam vitam ali ac pasci.

X II.

Neg. est vlla evidens ac vrgens causa, nec vlla ~~paradoxa~~ rationis & natura talia ac tanta sunt, quæ nos cogant à tam perspicuis testimonijs discedere: imò contrà ipsa nos necessitas adigit, & mandatum Dei, quo ad audiendum Christum obligamur, serió impellit ad retinendum & pñtòp verborum institutionis.

X III.

Et si enim in iudicium rationis nostra impingit vera corporis & sanguinis Christi in sacra

A S

CANA

Cæna præsentia: tamen nullum fidei articulum violat: & tantus est consensus Euangelistarum & Pauli, quod ad rem ipsam attinet, in huius mysterij declaratione, ut omnes scrupulos, ab humano iudicio iniectos, facile eximat, & fumi instar dissipat. Quia de corpore pro nobis tradito ibi dicitur, & de sanguine pro nobis effuso: & Paulus indignè manducantes reos pronunciat (prophanati ac violati) corporis & sanguinis Christi.

XIIII.

*Ac tutissimum quidem est in hoc sacro-
sancto mysterio declarando, verbis uti, quæ à
Christo pronuntiata, literis mandarunt Spiritui
Dei illustrati homines: veruntamen, quia verbis
ipsis simpliciter acceptis superstitiosi & profani
homines ad duos nefandos errores in Ecclesiam
invehendos abusi sunt: quorum unus est τῆς με-
ταστώσεως Papistica, quam olim μεταποίησις, με-
ταβαλὼν, ἢ μεταστροφῆσις νοῶντ, quasi ex-
terna symbola tota sui substantia in corpus &
sanguinem Christi mutata, præter nuda acciden-
tia, nihil sui reliquum faciant: alter est eorum,
qui præter signa ipsa, nullam statuunt veri cor-
poris & sanguinis Christi veram præsentiam:*
idco

ideo non modo R. Vir D. Lutherus, verum etiam
sancti Patres leguntur vsi particulis, In, Cum,
Sub pane & vino.

XV.

Nam Augustini celebris est sententia in
sermone ad Neophytos, Hoc accipite IN PANE,
quod pendit in cruce: Et hoc accipite IN CA-
LICE, quod effusum est de Christi latere. Idem
ait, Caro eius est, quam SVB PANIS forma
in sacro accipimus: & Sanguis eius est, quem
SVB VINI specie & sapore potamus, &c. Et
Chrysostomus lib. 3. de Sacerdot. CVM rebus
quæ videntur simul adesse creditur corpus & san-
guis Christi.

XVI.

Neg, verò sic loquendo, vel localem inclu-
sionem corporis & sanguinis Christi, in externis
Elementis: vel affixionem ad illa, indicare vo-
luerunt: sed ut dictum fuit, animus erat, duos
illos pestilentes errores excludere, & ista particu-
larum diuersitate significare, de modo presentia
non esse curiosè inquirendum, cum ille ab omni-
potentia Dei, ac veritate & institutione Christi
dependeat.

Idem

XVII.

Idem iudicium esto de ijs Patrum dictis in quibus, Signi, Symboli, Figurae vel Typi voce in hac doctrina utuntur, non ut negent verè adesse Corpus & Sanguinem Christi in sacra Cæna: sed istas voces visibilibus Elementis accommodarunt, ad significandum, manere illa sua substantia per se integra, non redigi in nihilum, neq; in Corpus Christi mutari, & unà cum illis, utentibus testamento Domini verè exhiberi, quod verba prima institutionis sonant, ac offerunt.

XVIII.

Hac enim suspitione negata vera presentia se liberarunt utendo particulis, verè, Corporaliter, Substantialiter, realiter, non ut modum, quo Christi corpus adest, definirent, multò minus, ut Capernaïticam carnis Domini laniam assererent: sed potius ut significarent, corpus & sanguinem Salvatoris nostri non typicè, nec tantum efficacia ac virtute, verum etiam secundum substantiam utentibus sacra Cæna communicari.

XIX.

Nam Apostolorum ac Evangelistarum verba, in huius testamenti descriptione, ad unum scopum directà, clarissimè euincunt ac docent,
nobis

nobis in sacrosancta Cæna offerri duas res differentes, quæ coniunctæ unum efficiant Sacramentum. Quarum altera rationem cum his inferioribus habens, in sensus incurrit, ut est panis & vinum: altera licet suam essentiam ex corpore & sanguine Mariæ, Spiritus sancti efficacia & virtute Altissimi sumserit: ad supera tamen & cælestia pertinet, & est corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi.

XX.

Testantur enim Euangelistæ & Apostoli, Christum in ultima Cæna, non tantum panem & vinum: sed simul cum his verum quoque corpus suum & sanguinem distribuisse: quorum ratione panis & vinum novum nomen sortita, corpus & sanguis Christi appellantur, non tantum, quod similitudinem quandam corporis & sanguinis Christi gerant: verum etiam quod cum his pane videlicet & vino, verum Corpus & Sanguis Christi præbeantur.

XXI.

Instituit autem Christus hoc Sacramentum Ecclesiæ, quæ cum vivis & mortuis constet membris: quotquot in societate illius utuntur Cæna, iuxta verba Testatoris, veri Corporis & Sanguinis.

*Sanguinis Christi sunt participes, digni pariter
ac indigni, licet euentu dissimili.*

XXII.

*Nam digni quidem Mediatorem Dei & ho-
minum, hominem Iesum Christum, carnem su-
am nobis manducandam, bibendumq; sangui-
nem dantem, fidei corde atq; ore suscipientes (Au-
gustin. lib. 2. cap. 9. contra aduers. Legit) quia
hoc faciunt in fide & bona conscientia, & bene-
ficioꝝ Christi memores mortem eius annun-
ciant, meritag; illius sibi applicant certa fiducia:
vitam & salutem referunt ex ista manducatio-
ne, Salvatore nostro Spiritu & corpore suo illos
pascente & vegetante, vt subinde crescant in ho-
minem perfectum, qui Deo seruiat in iusticia &
sanctitate vera.*

XXIII.

*Indigni verò (quos non vocamus Turcas,
Iudaos aut alios, qui alieni sunt à doctrina Chri-
stiana, sed hypocritas & impios, qui licet in do-
ctrina cum pijs consentiant, non tamen verè ad
Deum sunt conuersi) ore indigno corpus Christi
accipiunt, & sanguinem redemptionis nostræ hau-
riunt, Leo Serm. 4. Quad. ad iudicium & sui
condemnationem.*

Veris-

XXIIII.

Verissimum enim est, quod D. Augustinus lib. 3. cap. 14. contra Donatistas asserit: Intel- ligatur aliquod bonum non solum vitam posse operari bene utentibus: sed etiam mortem male utentibus, Nec interest cum de Sacramenti in- tegritate & sanctitate tractatur, quid credat, aut quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramen- tum. Interest quidem plurimum ad salutis viam: sed ad Sacramenti questionem nihil interest, Fie- ri enim potest, ut homo habeat integrum Sacra- mentum & peruersam fidem.

XXV.

Et verba Christi, Hoc est corpus meum, &c. iam ad Iudam, quam ad Petrum dicuntur. Ideo- que Augustin. lib. 9. contra Fulgent. inquit. Iu- das proditor bonum corpus, & Simon magus bo- num baptisma Christi percipit: sed quia bono be- ne non sunt vsi, mali male utendo deleti sunt, &c.

XXVI.

Et Lucas omne tollit cauillum, quando af- firmat, Christum hoc corpus in Cæna porrigere, quod pro nobis in mortem traditum est. Constat autem Christum pro toto genere humano mortem obijisse:

obijſſe: Igitur omnes qui ſunt in ſocietate Eccleſie, & Cœna iuxta Domini inſtitutionem utuntur, Corporis & Sanguinis illius participes ſunt. Hinc eſt quod Apoſtolus indignos reos peragit, prophanati corporis & ſanguinis Chriſti, atq; iudicium diuinum illos ſibi accerſere pronunciat.

XXVII.

Cum enim Euchariſtia duabus conſtet rebus, terrena & cœleſti, ut Irenæus ait, ſeu viſibili Elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, ut Auguſtin. affirmat, etiam indigni cum externis ſymbolis verum corpus & ſanguinem Chriſti accipiunt: quia ut ſuprà ex Auguſtino contra Donatiſtas probatum fuit, improbi etiam integro utuntur Sacramento.

XXVIII.

Quare duplex ſtatuitur manducatio Corporis Chriſti in Cœna. Vna Sacramentalis, in qua cum pane & vino, verum Corpus & Sanguis Chriſti, tam dignis quàm indignis hoc Sacramento utentibus, exhibetur: Et Spiritualis altera, quæ fide ſibi applicat beneficia, impetrata & donata nobis per Corpus Domini, quod pro nobis in mortem tradidit, & per ſanguinem eius, quo nos à peccatis noſtris mundat. Hæc indignis
hau-

haudquaquam competit, sed dignis tantum, atq;
fit etiam extra usum Cœnæ: & de hac agit Chri-
stus Iohan. 6.

XXIX.

In Sacramentali manducatione externa
signa panis & vinum, iuxta id, quod habent
materiale, in ventrem abeunt, & per secessum
eijciuntur, Orig. 15. cap. Matth. Et Panis ad hoc
factus in accipiendo Sacramento absumitur. Au-
gustin. lib. 5. de Trinit. cap. 10. At Corpus Chri-
sti, licet iuxta verba Testatoris, cum ipsis Ele-
mentis verè accipiatur: tamen quia mors ipsi
amplius non dominatur, Rom. 6. non atteritur
aut laniatur dentibus, neq; in substantiam cor-
poris nostri, aliorum instar alimentorum, mu-
tatur: sed in impijs quidem abutentibus hoc my-
sterio, suum exercet iudicium: pios verò nutrit,
pascit, sibiq; conformat, & ad vitam aternam
sustentat.

XXX.

Nam si communis Caro esset, aut tantum
viri sanctificati, & non unigeniti Dei propria
Caro, in qua tota plenitudo diuinitatis inhabitat
συνωικνωσ: tunc eius manducatio in Cœnâ, quæ

ore sit, verè esset ἀνθρώπου φάρμακον, Cyrill. lib. ad
Enopt.

XXXI.

At verò cum sit Caro propria Filij Dei, cui
pater dedit vitam in seipso habere, & omne iudi-
cium tradidit: pios quidem viuificat. Sed im-
piorum diuersa est conditio. Nam sicut cibus cor-
poralis, cum ventrem inuenit aduersis humori-
bus occupatum, amplius ledit, magisq; nocet &
nullum præstat auxilium: ita iste cibus Spiritua-
lis, si aliquem reperit malignitate pollutum, ma-
gis eum perdit, non suo, sed accipientis vitio,
Chrysost. hom. de prodii. Iudæ.

XXXII.

Instituta est sacra Cæna à Filio Dei ad hos
precipue fines 1. Vt sit neruus publica congre-
gationis. 2. Vt sit testimonium confessionis ac
doctrinæ. 3. Vt sit symbolum mutua dilectionis.
4. Vt iuxta Canonem Nicenum, Corpus & San-
guis Christi sint symbola & ἡμετέρας ἀναστάσεις.
5. Vt fidem confirmet, & promissiones in Christo
nobis factas, sigilli instar obsignet & ratas red-
dat. 6. Vt reuocantes nobis in memoriam, huius
testamenti usu, beneficia Christi, excitemur ad
gratiarum actionem. 7. Quia Christus Ioh. 6.
inquit:

inquit : Qui meam ederit carnem & sanguinem meum biberit, in me manet, & ego in eo, & in aeternum uiuet : Pij hoc Sacramento commoneſcant, & communionis eius quam cum Chriſto habent, & indies magis magisque in hac communionem proficiant, ut in hac uita regni Dei & cæleſtis gaudiij guſtum aliquem percipiant, immunes ab æterna morte, quippe qui uita filij Dei donati, & carne illius uiuificati ſint.

XXXIII.

Hæc cauſa pios ad crebrum tanti myſterij uſum inuitare debebat : ad quem quidem ieiunio & corporis maceratione rectè nos præparari ſtatuertunt Monachi : uerum tenendum eſt, tum nos probè paratos accedere ad Domini menſam uel iſtis angelis tremendam, quando afferimus cor contritum & humiliatum, & nobis fide applicamus Chriſti merita, atque apud nos conſtituimus, quòd reliquo uitæ tempore, diuina annuente gratia, non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum uiuere uelimus.

XXXIII.

Cum Cæna Domini affinitatem habet Baſmiſmus, quod ad cauſam efficientem & ſinem attinet : ſed materia & actionis forma ab ea differt.

fert. Habent cum eadem quoque cognationem Sacramenta veteris Testamenti, quæ de spiritali potu, & Baptismo agunt, & eundem scopum, Christum, videlicet respiciunt. Sed hoc differunt: quod fuerunt tantum typi, & umbra nascituri Messie, & opus redemptionis in assumpta natura humana peracturi. At in Sacramento Cœnæ, panis & vinum non sunt nuda absentis corporis & sanguinis Christi signa: sed distributis & acceptis his visibilibus Elementis, simul distribuitur & accipitur, verum Christi Corpus pro nobis in mortem traditum, & Sanguis, ad emundandum nos à peccatis, effusus. Ideoque Epiphanius rectè affirmat, οἱ τύποι ἐν νόμῳ, ἡ ἀλήθεια ἐν εὐαγγελίῳ.

XXXV.

Cum hac sacri mysterij, verbis Christi nitente doctrina, pugnant septem Pontificiorum insignes errores: Primus est transubstantiationis figmentum, contra Pauli expressa verba 1. Cor. 11. qui etiam post εὐλογίᾳ, externa symbola panis & poculi titulo insignit. 2. Inclusio & circumgestatio. Nam Sacramentum extra usum à Deo institutum non est Sacramentum. 3. δεσπολατεία pugnans cum mandato Christi: Accipite, Comedite,

dite, Bibite, Hoc facite in mei commemorationem. 4. Sacrificium Missæ, quod ex eodem fonte refutatur. 5. Opus operatum. Sacramenta enim quia sunt sigilla addita promissioni gratiæ, nihil prosunt utenti absq. fide. 6. Mutatio alterius partis contra expressam Christi institutionem, qua iubentur OMNES ex hoc poculo bibere. 7. Figmentum de liberatione mortuorum ex Purgatorio, per Cæna vel Missæ celebrationem. Nam Christus viventibus instituit hoc Sacramentum, qui edere, bibere, & mortem Domini annunciare possunt.

XXXVI.

Excluditur hac ipsa quoq. manducatio, & laniena Carnis Christi Capernaitica: quia corpus Domini receptum in gloriam, tali iniuria minime est obnoxium.

XXXVII.

Aduersa quoq. fronte verbis institutionis repugnant Sacramentarij, qui contendunt, corpus Christi non nisi spiritali communicatione in Cæna exhiberi, & tanto intervallo abesse ab externis symbolis, quanto cælum à terra distat. Ideoq. Sacramentalem unionem tantum intelligunt, de analogia signi & signati, quatenus nimirum cor-

pus & sanguis Christi, cum pane & vino aliquid
similitudinis habent. Et contra expressa diuini
Testamenti verba contendunt, Christum, veram
corporis & sanguinis sui in sacra Cæna presen-
tiam, neg. posse neg. velle prestare, cum natura
& proprietate assumptæ humanitatis hoc non ad-
mittant. Cum his coniungimus eos, qui panem
& vinum tantummodo signa esse statuunt, me-
moriam conseruanda causa instituta, non aliter ac
si hominis mortui recordatio perageretur.

XXXVIII.

Neg. consentiunt cum Testamento Christi
& verbis Pauli, qui impios præter nuda symbo-
la, in usu Cæna nihil accipere affirmant. Quia
verò hi & similes aduersariorum sane doctrine
errores copiosè ac solidè in Formula Concordiæ
nostrarum Ecclesiarum, enumerantur & refu-
tantur, ad eam breuitatis studio Christianum
Lectorem remittimus.

Pater sanctifica nos in veritate tua, sermo
tuus est veritas.

F I N I S.